ZEER GEHEIM

MINISTERRAAD
Nr. 975

Ex.nr. 17

Notulen van de vergadering,
gehouden op Maandag 15 October 1951, des morgens te 10 uur
en des middags voortgezet in de Trèveszaal.

Aanwezig: De Minister-President Drees, en de Ministers Van den Brink, Lieftinck, Van Maarseveen, Mansholt (bij de punten 1-4a), Mulderije, Rutten, Staf, Stikker, Teulings, In 't Veld, en Wemmers (Afwezig zijn de Ministers Albregts, Joekes en Peters)

Tevens zijn aanwezig de Staatssecretarissen Blom (bij de punten 1-11 en 22) en Götzen, en Jhr. Mr. H.L.F.K. van Vredenburch (bij punt 2 j)
Secretaris: J.Middelburg.

1 a. Notulen van de vergadering van 1 October 1951.

Nagekomen redactiewijzigingen.

Op blz. 15, punt 17, 3de alinea, worden op de laatste regel de woorden "het Statuut tot stand komt" vervangen door "dit eerder bij het Statuut geschiedt."

Op blz. 17, punt 18, 1ste alinea, worden de eerste twee zinnen gewijzigd in: "Mr. Pos merkt op, dat de voorgestelde regelingen ter aanpassing van de wetgeving aan deze verdragen volgens de toelichting niet in overeenstemming zijn met de Interimregeling voor Suriname. Ter adstructie hiervan noemt spreker een aantal voorbeelden. De toelichting over de gelding van het Nederlands militair straf- en tuchtrecht in de Westindische Rijksdelen acht hij niet juist."

1 b. Notulen van de vergadering van 8 October 1951.

Redactiewijzigingen.

Op blz.4, punt 2f, vervalt het slot van de eerste (onvolledige) alinea te beginnen met de woorden: "in verband met...."

Op blz.7, punt 4 d, 3de alinea, laatste regel, wordt na het woord "iemand" tussengevoegd: "voor bijwoning van de eerste vergadering".

Op blz.11, punt 5, 2de alinea, 3de regel, wordt na "mariniers" ingevoegd: "in verband met hun taak".

Op blz. 16, punt 15, 4de alinea, 2de regel, worden na "auteurs" de woorden "in Nederland" tussengevoegd en op de 3de regel na "Nederlandse auteurs" de woorden "in Amerika." Overigens worden de notulen goedgekeurd.

1 c. Opmerking naar aanleiding van punt 4 f. (Verhoging van de Rijnvaartpremies en onderhandelingen over de waterwegenkwestie)

Minister Stikker deelt mede, dat bij de bespreking met de Belgische ministers in Den Haag overeenstemming is verkregen, waarbij de gedachte van een glijdende schaal voor de Rijnvaartpremies achterwege is kunnen blijven.

© NA, 2.02.05.02 (Arch. MR) (Nationaal Archief, Den Haag) inv.nr. 395
http://resources.huygens.knaw.nl/europeseintegratie/doc/S00122

Spreker acht dit wel bezwaarlijk. Enerzijds is het vreemd, voor de zuiver militaire zaken een Kamerlid er bij te betrekken, die militair is. Anderzijds behoren de politieke kwesties tot het algemene beleid, waarbij verwacht kan worden, dat de Kamer geen genoegen zal nemen met de opneming van één Kamerlid. Minister Van den Brink deelt mede, dat de Kamer indertijd bij de bespreking van het plan-Schuman hetzelfde heeft gevraagd en dat hij toen dezelfde bezwaren hiertegen heeft gemaakt. Daarbij is toen wel toegezegd, dat regelmatig verslag aan de gecombineerde commissie van de Kamer zou worden gedaan en bij bepaalde kwesties ook advies zou worden gevraagd. Het lijkt spreker onjuist Kamerleden mee te zenden naar Parijs, waar men midden in de onderhandelingen komt. Dit zou ook verder gaan dan de Kamer voor binnenlandse aangelegenheden vraagt. Minister Staf heeft eveneens bezwaren tegen opneming van Kamerleden in de delegatie. De Kamer wil blijkbaar de praktijk van de Defensiecommissie naar deze onderhandelingen overbrengen. Nu de ontwikkeling van de besprekingen in Parijs een snel verloop heeft, zou men kunnen nagaan of de Defensiecommissie, die elke 14 dagen bijeenkomt, nog frequenter zal moeten vergaderen. De Minister-President concludeert, dat hij op de brief van Prof. Romme zal antwoorden, dat toevoeging van de heer Fens aan de delegatie bezwaarlijk is, doch dat de Regering voornemens is regelmatig verslag in de Defensiecommissie te doen, terwijl de heer Fens eventueel ook zelf inlichtingen over de besprekingen in Parijs kan vragen.

2 j. Besprekingen inzake een Europese Defensie Gemeenschap
(Zie notulen MR dd. 8 October 1951, punt 5)

De heer Van Vredenburch herinnert er ter inleiding aan, dat de besprekingen over het plan-Pleven aanvankelijk langzaam verliepen, doch daarna plotseling sterk versneld zijn; thans is een ontwerp-verdrag door het secretariaat gereed gemaakt. Als eerste werk heeft de Nederlandse delegatie het standpunt der andere Regeringen nagegaan. De Franse Regering streeft volgens Minister Alphand naar een spoedige totstandkoming van een verdrag, aangezien deze verbinding met het Duitse leger thans zo snel mogelijk moet worden gelegd. Daarbij wordt gewezen op het sterke neutraliteitsstreven en de opkomst van het neo-nazisme in Duitsland en de Amerikaanse druk op Frankrijk in verband ook met de internationale toestand. De leider van de Duitse delegatie, Blank, was van oordeel, dat het verdrag voor Januari getekend zal worden. Hij betreurde, dat de kring der landen niet groter was, doch meende, dat Duitsland ook alleen met Frankrijk een dergelijk verdrag zou tekenen. Voor het verdrag zou zowel in het Franse als in het Duitse parlement een meerderheid zijn te vinden. Hij gaf zelf ook de voorkeur aan een Europees leger boven een Duits leger. De socialistische leider Schumacher zou niet tegen dit plan gekant zijn; zijn oppositie zoekt hij in elke mogelijkheid om de Regering-Adenauer ten val te brengen. Aan Engelse zijde had men waardering voor de Nederlandse tegennota. Indien Engeland zou meedoen, zou het dit op grond van de hierin neergelegde voorstellen doen. De Engelse Regering heeft echter besloten niet mee te doen en een eventuele wijziging van dit standpunt zou in elk geval niet voor de verkiezingen zijn te verwachten. Men wees er ook op, dat het evenwicht van machten in West-Europa thans niet meer aanwezig is. Het standpunt van Italië was aanvankelijk afwijzend, doch na Ottawa vertoont het een groot enthousiasme, welke ommekeer spreker nog niet geheel heeft kunnen verklaren. Aan Belgische zijde bestaat geen Regeringsstandpunt. De Belgische ambassadeur in Parijs

-5-

is voorzitter van de delegatie; van hem kan geen sterke tegenstand tegen de Franse voorstellen worden verwacht. Voorts is Minister Van Zeeland enige weken met vacantie.

Het plan voor een Europese Defensie-Gemeenschap houdt in het afstand doen van een belangrijk deel van de eigen souvereiniteit ten behoeve van een Defensiecommissariaat (of een Defensiecommissaris), dat (die) instructies van de te vormen Raad van Ministers ontvangt en verantwoording schuldig is aan een vertegenwoordigende vergadering. Wat de omvang van het plan betreft zijn de voorstellen wel geconcretiseerd, doch niet wat de inhoud betreft. Men is thans in de slotphase van de voorbereidende besprekingen gekomen; voor het einde van het jaar zal men een beslissing over de hoofdpunten hebben genomen. In Parijs is in overweging nog een Ministersconferentie te beleggen, voordat op 6 November de Ver. Naties bijeenkomen. Als voornaamste punten noemt spreker:

a. De kwestie van een Commissaris of een Commissariaat. Spreker verwacht, dat het wel mogelijk zal zijn te bereiken, dat er een college komt; alleen geen college van negen leden, zoals bij het plan-Schuman, doch een aanmerkelijk kleiner. Voorlopig acht spreker de omvang bijkomstig, zolang niet is vastgesteld, dat er een college zal komen en geen commissaris.

b. De vraag of de vertegenwoordigende vergadering alleen bevoegdheden voor contrôle achteraf zal krijgen of veel groter bevoegdheden. De Italiaanse delegatie is sterk voor dit laatste geporteerd. Ook de verhouding tussen de grootte der delegaties in deze assemblée ligt nog niet vast. Spreker verwacht, dat dit zal afhangen van de bijdrage van de verschillende landen; dit kan dan nog betekenen de bijdrage in mankracht, de financiële bijdrage of beide.

c. De wijze van stemming in de Raad van Ministers.

d. Ten aanzien van het budget is nog niets uitgemaakt. Van Frans-Duitse zijde is er een voorstel om met meerderheid van tweederden beslissingen te doen nemen, terwijl België en Luxemburg (en aanvankelijk Italië) eenparigheid van stemmen verlangen.

e. Nog niets staat vast ten aanzien van de verdelingssleutel van de kosten, van het statuut van de strijdkrachten (waaromtent echter reeds voorbeelden in de regelingen van de Westelijke Unie en de NATO bestaan), de voertaal en de zetel.

Minister Alphand achtte het goed, dat de deelnemers hun gedachten zouden laten gaan over de voorlichting; hij was voorstander van een Europese voorlichting, doch spreker meent, dat men moet oppassen, dat dit niet in werkelijkheid Franse voorlichting betekent. Wel zal men iets moeten doen ten aanzien van de voorlichting in eigen land. De ontwikkeling der zaken gaat zo snel, dat deze door de bevolking niet te volgen is. Omtrent het aantal troepen, dat is aangeboden vernam spreker de volgende gegevens. Voor 1954 zouden van Frankrijk 14 eenheden (van 30.000 man) komen, 12 van Duitsland, 12 van Italië en 3 van België, terwijl Nederland dan een overeenkomstig aantal als België beschikbaar zou kunnen stellen. Spreker heeft de indruk, dat de Belgen hun verplichtingen willen beperken tot de troepen, die zij aan SHAPE beschikbaar zullen stellen. Van Franse en Belgische zijde heeft men er op gestaan de overzeese verplichtingen buiten het Europese leger te houden. De leider van de Duitse delegatie heeft daarbij opgemerkt zich te kunnen denken, dat bij moeilijkheden overzee ook gebruik zou worden gemaakt van delen van de Europese Defensie-Gemeenschap. Met dit standpunt brengt spreker in verband de uitspraak van een Duitse generaal, dat het doelloos is West-Europa te verdedigen als niet Noord-Afrika in handen wordt gehouden. Bovendien kan hier achter zitten, dat Duitsland weer belangstelling heeft voor overzeese gebieden.

-6-

De Minister-President merkt op, dat de Regering er op staat, dat er geen Defensiecommissaris, doch een Defensiecollege komt.Daarbij kan het tactisch juist zijn eerst dit beginsel vast te leggen. Hoewel men niet behoeft te staan op een college van negen zal wel elk land (eventueel zonder Luxemburg) een lid van dat college moeten kunnen aanwijzen, welk lid niet als gemachtigde zal optreden, maar naar eigen opvattingen zal beslissen. Het denkbeeld, dat dit college zou kunnen worden gevormd door een Fransman, een Duitser, een Italiaan en een Belg (als vertegenwoordiger van Benelux) acht spreker niet aanvaardbaar. Men zal goed doen om te laten uitkomen, dat veel zaken reeds zijn doorgesproken bij de voorbereiding van de kolen- en staalgemeenschap, zodat het nuttig is zich dicht daarbij aan te sluiten. Dit geldt ook voor de Raad van Ministers en het vertegenwoordigend lichaam. Ten aanzien van dit laatste zal men reëel moeten zijn. Aanwijzing door de parlementen verdient de voorkeur. Verkiezingen in de verschillende landen voor dit lichaam zijn zeer bezwaarlijk, gezien de extremistische stromingen in sommige deelnemende landen, die de besprekingen juist over de defensie zouden trachten te saboteren. Spreker neemt aan, dat het budget alleen bedoeld is voor de gemeenschappelijke staf, het commissariaat, de scholen enz. Indien men op dit budget ook alle kosten voor de troepen zou willen brengen, is spreker er van overtuigd, dat dit misloopt. Bovendien is het onmogelijk over een derde van onze begroting te laten beslissen in een college, waarin één Nederlandse Minister kan meestemmen, terwijl de Volksvertegenwoordiging geheel zonder invloed hierop is. Wat de voorlichting betreft merkt spreker op, dat de Regering is begonnen de Kamercommissie in te lichten, terwijl ook reeds iets aan de pers is medegedeeld.

Minister Van den Brink vraagt zich af of het niet nuttig is een stap bij de Belgische Regering te doen om een gemeenschappelijk standpunt bij de besprekingen in Parijs in te nemen. Spreker heeft in Ottawa de indruk gekregen, dat de Belgische Minister van Defensie in deze zaken wel een standpunt heeft. Het lijkt spreker, dat de defensieorganisatie alleen goed zal lopen als de voorzitter van het commissariaat belangrijke executieve bevoegdheden heeft. Wat het aantal leden betreft denkt spreker aan negen ,evenals bij de ijzer- en staalgemeenschap. Hetzelfde geldt ten aanzien van de assemblee. Daarbij zal men niet alleen naar de bijdragen van de verschillende landen moeten kijken, doch ook wat de landen prijsgeven aan souvereiniteit. De stemmenverhouding in de Raad van Ministers zal nog moeilijker zijn dan bij het plan-Schuman, aangezien hier sprake is van drie grote landen. In de ijzer- en staalorganisatie kunnen bij belangrijke beslissingen de twee grote mogendheden niet hun zin doorzetten tegen alle kleine landen in. In de defensieorganisatie zal men hiervoor een overeenkomstige oplossing moeten zoeken. Tenslotte informeert spreker naar de houding van Duitsland ten aanzien van de territoriale troepen, die Frankrijk buiten de Gemeenschap wil houden.

Minister Lieftinck informeert of het standpunt van Denemarken en Noorwegen bekend is en of men in beschouwing neemt de coördinatie met het Engelse leger en eventueel het leger van de NATO, gezien als organisatieeenheid.Tenslotte vraagt spreker of zijn indruk juist is, dat tot dusverre hoofdzakelijk gesproken is over de militaire problemen en weinig over andere integratievraagstukken. In hoeverre zal men deze laatste beperken ?

-7-

Minister Stikker kan zich in het algemeen verenigen met de opmerkingen van de Minister-President. Met betrekking tot een mogelijke démarche in België merkt spreker op, dat Zaterdag een oriënterende bespreking in Brussel heeft plaats gehad. Als verder met de Belgische Regering zal worden overlegd, zal ook aan Nederlandse zijde een duidelijk standpunt moeten zijn bepaald; dit ware door de interdepartementale commissie voor te bereiden. Spreker denkt dan met name aan het vraagstuk van het gemeenschappelijke budget. Frankrijk zal met zijn overzeese verplichtingen wel een Ministerie van Defensie hebben, doch de landen zonder overzeese verplichtingen zullen misschien geen Departement van Defensie hebben. Als ten aanzien van deze punten een duidelijk standpunt bestaat, zou men met België overleg kunnen plegen. Voorts acht spreker het nuttig na te gaan of de interimaire periode nog kan worden verlengd.

Minister Staf erkent, dat de Belgische Minister van Defensie in Ottawa wel een standpunt ter zake had, doch dit is niet het Belgische Regeringsstandpunt. Het blijkt, dat er in België geen verband tussen Buitenlandse Zaken en Landsverdediging bestaat over deze zaak. Spreker wijst het voorstel niet af om contact met de Belgische Regering te krijgen, doch men zal moeten oppassen niet in de verwarde toestand van België te geraken. Wat het inbrengen van troepen door de verschillende landen betreft wijst spreker er op, dat de verdeling, die de heer Van Vredenburch heeft genoemd nog slechts een gedachte is. Van Franse zijde is niets meer over het standpunt van Chégné vernomen. Het is van belang, dat ook de Nederlandse overzeese verplichtingen worden genoemd nl. in de West en in Nieuw-Guinea. Wat de coördinatie betreft acht spreker de samenhang met het Amerikaanse leger niet minder belangrijk dan die met het Engelse leger. Als belangrijkste punt noemt spreker hoe de leiding wordt; men spreekt over een Franse Commissaris en een Duitse Stafchef.

De heer Van Vredenburch antwoordt op de vraag van de Minister-President over de plannen inzake het budget, dat door een financiële deskundige van de delegatie is nagegaan of de zorg voor voedsel, kleding en soldij van de troepen bij de eigen landen kan blijven, doch in Brussel is daar over gezegd, dat de Fransen hier afwijzend tegenover stonden, aangezien zij geen Duitse Minister van Defensie wensen. Naar aanleiding van de vraag of dit politiek nog tegen te houden is merkt spreker op, dat op het ogenblik de Duitse Regering bereid is deze beperkingen te aanvaarden, doch het is een open vraag of dit op den duur het geval zal zijn. Spreker heeft reeds aan andere oplossingen ten aanzien van het budget gedacht, doch weet het thans nog niet. Wat het standpunt van België ten aanzien van de leiding betreft, wijst spreker er op, dat blijkens het interim-rapport België (in tegenstelling met Duitsland en Italië) aanvankelijk voorstander was van één Commissaris, doch Minister Van Zeeland schijnt in dit standpunt een zekere wijziging te hebben aangebracht; deze dacht meer aan een "Premier Consul". Een Deense vertegenwoordiger, die bij Buitenlandse Zaken is geweest heeft medegedeeld, dat Denemarken voorlopig niet aan de Defensiegemeenschap zal meedoen. Spreker zal in Parijs de Noorse Ambassadeur opzoeken. Operationeel zal de organisatie geheel binnen de NATO werken, dus onder SHAPE. Het lijkt spreker voorts, dat de coördinatie met het Engelse leger vooral in NATO-verband zal plaatsvinden. In antwoord op de laatste vraag van Minister Lieftinck deelt spreker mede, dat andere kwesties dan de zuivere militaire in Parijs alleen in verband met de militaire vraagstukken aan de orde zijn gekomen. Aan Duitse zijde is men met de totstandkoming van een

-8-

Europees leger voorlopig tevreden. De kwestie van de landbouw-integratie is niet in het geding, doch misschien wel de integratie op verkeersgebied. De Fransen denken bepaald wel aan integratie ook op ander gebied. Wat de vraag van Minister Stikker betreft omtrent de mogelijkheid de interim-periode te verlengen, verwacht spreker, dat in werkelijkheid de oplossing van de vraagstukken wel langer zal duren.

De Minister-President had in eerste termijn de indruk, dat er een redelijke kans bestond, dat Nederland aan de Defensiegemeenschap zou kunnen meedoen, doch is meer gaan twijfelen na de mededelingen over de omvang van het budget. Spreker kan zich indenken, dat men streeft naar gelijkheid van allerlei zaken voor de troepen, die in de Europese Defensiegemeenschap worden ingebracht, doch als men er ook van uitgaat, dat de troepen, die ten dele nog in eigen land zullen staan, centraal moeten worden gefinancierd dan sluit dit in, dat men de bezoldiging in alle landen gelijk zal moeten trekken (op het hoogste niveau), waardoor de kosten aanzienlijk zullen worden verhoogd. Als tenslotte de verantwoordelijkheden (o.a. tegenover volksvertegenwoordiging) er nog niet zijn meent spreker, dat deze oplossing practisch niet zal kunnen en daarom onaanvaardbaar is. Wat het Defensiecollege betreft kan spreker zich voorstellen, dat de voorzitter bepaalde bevoegdheden zal hebben ten aanzien van het dagelijkse beleid, doch dit zal het college zelf moeten bepalen. Minister Van den Brink is van oordeel, dat men dit ook in het verdrag zal kunnen regelen. De Minister-President heeft daartegen bezwaar; als men dit niet overlaat aan het college komt er een "Premier Consul". Spreker wijst echter af, dat een Fransman centraal deze zaken ook voor de andere landen zou uitmaken. Wat de Assemblee betreft zou spreker er de voorkeur aan geven, dat hetzelfde orgaan werd aangewezen als bij de ijzer- en staalgemeenschap. Voor dit orgaan heeft men mensen nodig, die de zaken uit een algemeen beleidsoogpunt kunnen bezien.

Minister Van den Brink acht het wenselijk zo snel mogelijk op Regeringsniveau met België tot een gemeenschappelijk standpunt te komen ten aanzien van allerlei punten aangezien anders Nederland in Parijs weinig zal kunnen bereiken. De Minister-President oppert de gedachte een beperkte Beneluxconferentie te houden, waaraan b.v. aan Belgische zijde de Minister-President, de Minister van Buitenlandse Zaken a.i. en de Minister van Landsverdediging zouden kunnen deelnemen. Minister Van den Brink acht het van belang, dat de Belgische Regering voor de verantwoordelijkheid gesteld wordt een standpunt te bepalen. Een beperkte Beneluxconferentie zal ook voor de besprekingen in Parijs van betekenis zijn.

Minister Stikker stelt voor, dat aan de Belgische Regring wordt medegedeeld, dat men gaarne Zaterdag a.s. op ministerieel niveau een bespreking over de Europese Defensiegemeenschap zou willen houden en dat in de loop van de week stukken dienaangaande zullen worden toegezonden. Gedacht kan worden aan de deelneming van de Minister-President en Minister Staf en spreker aan een conferentie in Brussel. Minister Lieftinck zal gaarne aan de conferentie deelnemen, als ook de Belgische Minister van Financiën aanwezig is. De Minister-President acht het wenselijk, dat een nota wordt opgesteld, die een uitwerking zal kunnen zijn van de oorspronkelijke instructie aan onze delegatie en die zal worden toegezonden aan de Belgische en de Luxemburgse Regering. Voorts zouden de leiders van de drie delegaties de conferentie eveneens kunnen bijwonen.

De Raad besluit een beperkte Beneluxconferentie voor te stellen aan de Belgische en Luxemburgse Regering en te vragen wie van hun zijde hieraan zouden deelnemen.

-9-